

Prof. univ. dr. Ionel DIDEA

DREPT COMERCIAL

Prof. univ. dr. Ionel DIDEA

DREPT COMERCIAL

Universul Juridic
București
-2015-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2015, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA
ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

DIDEA, IONEL

Drept comercial / Ionel Didea. - București : Universul Juridic, 2015

ISBN 978-606-673-512-4

347.7(4)(075.8)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15**
DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

ABREVIERI

alin.	– alineatul
art.	– articolul
C. civ.	– Codul civil aflat în vigoare (NCC)
C. civ. 1864	– Codul civil din 1864
C. civ. fr.	– Codul civil francez
C. civ. it.	– Codul civil italian
C. com.	– Codul comercial
C. fam.	– Codul familiei
C. mun.	– Codul muncii
C. pen.	– Codul penal
C. pr. civ.	– Codul de procedură civilă
C. pr. pen.	– Codul de procedură penală
C. Ap.	– Curtea de Apel
CC	– Curtea Constituțională
CEDO	– Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CJ	– Curierul Judiciar
CJCE/CJUE	– Curtea de Justiție a Comunităților/Uniunii Europene
CPJ	– Culegere de practică judiciară
CPJC	– Culegere de decizii în materie civilă
CSJ	– Curtea Supremă de Justiție
Cas.	– Curtea de Casație și Justiție a României
CEDO	– Comisia Europeană a Drepturilor Omului
dec.	– decizia
Dreptul	– revista Dreptul
ed.	– ediția
Ed.	– Editura
H.G.	– Hotărârea Guvernului
<i>ibidem</i>	– în același loc (în aceeași lucrare)
<i>idem</i>	– aceeași referință (același autor)
ICCJ	– Înalta Curte de Casație și Justiție
Jud.	– Judecătoria
lit.	– litera/literele
LSC	– Legea societăților comerciale (Legea nr. 31/1990)
M. Of.	– Monitorul Oficial al României, Partea I
nr.	– numărul
O.G.	– Ordonanța Guvernului
O.U.G.	– Ordonanța de urgență a Guvernului
<i>op. cit.</i>	– opera citată
p./pp.	– pagina/paginile
par.	– paragraful
pct.	– punctul/punctele

RDC	– Revista de drept comercial
RRD	– Revista română de drept
RRDA	– Revista română de dreptul afacerilor
RSJ	– Revista de studii juridice
sent.	– sentința
ș.a.	– și altele/alții
Trib.	– Tribunalul
Trib. jud.	– Tribunalul județean
Trib. Mun. București	– Tribunalul Municipiului București
TS	– Tribunalul Suprem
urm.	– următoarele
vol.	– volumul

... în loc de prefață...

Lucrarea „Drept comercial” – elaborată într-un interval relativ scurt de timp de la abrogarea Codului comercial și intrarea în vigoare a Noului Cod civil – conține analiza instituțiilor clasice prin prisma noilor fundamente ale dreptului comercial și analiza elementelor de noutate aduse de recente reglementări raportate la noua realitate normativă.

Noul Cod civil a adus noutăți cu influență majoră ce vizează atât ramura dreptului comercial, cât și alte ramuri ale dreptului privat. Reglementările conțin o lungă serie de modificări legislative și de noutăți, de la logodnă, locuința familiei, protecția drepturilor personal-nepatrimoniale prin mijloace juridice specifice, schimbările din relația între instituțiile de credit și împrumutați la cele privind reglementarea principiului impreviziunii prin dispozițiile art. 1271 NCC, lista putând continua și deveni atât de lungă, încât nu ar mai putea folosi nimănui, expusă în acest context. Vom sublinia aici doar că noile reglementări vor influența vizibil nenumărate planuri, Noul Cod civil consacrand principiile care stau la baza legislației civile și comerciale.

Deși a trecut puțin timp de la intrarea în vigoare a Noului Cod civil – vechea reglementare datând din timpul domnitorului Alexandru Ioan Cuza, iar Codul comercial guvernând mai mult de un secol dreptul comercial românesc – controversele privind noile reglementări nu au întârziat să apară, primele controverse fiind cele legate chiar de modalitatea de adoptare a Noului Cod civil.

Susținătorilor opiniei că aprobarea prin procedura asumării răspunderii Guvernului în fața Parlamentului nu este cea mai potrivită modalitate de adoptare a unui act de o asemenea anvergură și importanță pentru toți concetățenii noștri li s-a răspuns cu argumente la fel de puternice, invocându-se Codul civil francez din 1804 care, deși adoptat într-o modalitate similară, a rezistat mai bine de două secole fără a suferi modificări majore.

Controversele – de la abordări terminologice până la apariții de noi ramuri de drept – au continuat și vor continua, în mod firesc spunem noi, reputați specialiști care anunțau dispariția dreptului comercial și trimiterea acestuia în istorie primind replica altor distinși colegi ce afirmau că o reglementară unitară a raporturilor de drept privat nu conduce în mod automat la dispariția, ci doar la schimbarea fundamentelor dreptului comercial.

Respectul față de colegii teoreticieni și practicieni ne determină să evităm ralierea la o tabără sau alta, preferând să le apreciem rezultatele ce ne conferă deja o amplă imagine asupra schimbărilor din dreptul comercial și considerând mai potrivită exprimarea propriului nostru punct de vedere pe parcursul lucrării.

Fără discuție, adoptarea Noului Cod civil operează o reformă fundamentală a dreptului privat – sistemul dualist bazat pe Vechiul Cod civil și pe Codul comercial fiind înlocuit cu sistemul unitar întemeiat pe Codul civil – realizându-se astfel o apropiere de practica vieții socio-economice interne și de tendința manifestată și în alte state cu economie liberă de piață, de adoptare a concepției moniste în reglementarea raporturilor juridice.

Dihotomia drept comercial – drept civil este înlocuită cu un sistem unitar de reglementare, Noul Cod Civil nemaifiind aplicabil doar „simplilor particulari”.

Reglementarea raporturilor de drept privat într-un cod unic în care sunt incluse toate dispozițiile cu privire la persoanele fizice și juridice, relațiile comerciale și relațiile de

familiei, constituie de fapt o schimbare de paradigmă a sistemului juridic românesc care conduce nu la dispariția dreptului comercial, ci mai degrabă la un efect contrar, de expansiune a acestuia.

Privitor la prezenta lucrare, vrem să precizăm că nu am intenționat elaborarea unei lucrări exhaustive, dorința noastră fiind aceea de a pune la îndemâna celor interesați – vizând aici cu precădere studenți ai facultăților de drept, dar și ai facultăților ce au în programă studiul acestei discipline – un material care să faciliteze înțelegerea unor mai vechi instituții prin prisma noilor reglementări aflate astăzi deja în vigoare.

Acesta este unul dintre motivele care ne-au determinat ca, pe alocuri, să punem mai mult în evidență anvergura de care se bucură anumite norme ale dreptului comercial, înfățișându-le în contextul unor scurte incursiuni istorice.

Am considerat, de asemenea, că anumite subiecte – pentru o înțelegere cât mai exactă în raport cu schimbările (unele radicale chiar) – să le prezentăm potrivit noilor reglementări, dar comparativ cu reglementările Codului comercial și cu alte acte normative care au guvernat ani de-a rândul viața socio-economică a societății românești, înainte de intrarea în vigoare a noilor reglementări conținute de actualul Cod civil.

În fine, am tratat anumite subiecte relativ sumar, încercând chiar să oferim pe alocuri așa-numitele „pastile de drept” (am zice noi, dacă ne este permis aici un limbaj comercial, câteva elemente de teasing), sperând că în felul acesta să stărnim apetitul asupra studiului acestei discipline. Așa după cum am mai subliniat, în ciuda puținului timp scurs de la abrogarea Codului comercial și intrarea în vigoare a noilor reglementări, există deja lucrări de referință în domeniu ale unor distinși colegi, lucrări ce sperăm că se vor regăsi pe viitor în atenția celor care studiază prezenta lucrare.

Mai mult, ne-am bucura dacă studenților și persoanelor de specialitate li s-ar alătura în lecturarea acestei cărți și „simpli cetățeni”, sperând că vor găsi aici explicații menite să înlăture anumite semne de întrebare provocate de aceleași realități trăite și regăsite acum sub imperiul unor noi reglementări.

Schimbările manifestate pe plan legislativ, dar și „așezarea” punctelor de vedere asupra celor expuse în continuare, ne determină să „vă promitem o reîntâlnire” prilejuită de apariția unei ediții viitoare. Dorim ca eventualele erori, imperfecțiuni sau omisiuni – care sperăm că ne vor fi scuzate – să nu rămână date uitării, fapt pentru care îi rugăm pe toți cititorii noștri să ne semnaleze eventualele neplăceri întâlnite în studiul acestei lucrări, mulțumindu-le deja pentru asta.

Autorul

CAPITOLUL I

INTRODUCERE ÎN STUDIUL DREPTULUI COMERCIAL ROMÂN

Secțiunea I

Noțiunea și obiectul dreptului comercial

§1. Precizări prealabile

Dreptul comercial, ca disciplină juridică de studiu, s-a născut din necesitatea obiectivă de reglementare prin norme de drept a unei activități economice existente în societatea omenească care este **comerțul**.

Din punct de vedere etimologic, noțiunea de comerț își are originea în expresia latinească *commercium*, care este un cuvânt compus, format din formele „cum” și „merxe”, ceea ce înseamnă în traducere românească „cu marfă”. Activitatea de comerț este exercitată, de regulă, de un comerciant (merx – mercator).

Din punct de vedere economic, comerțul reprezintă o activitate, care se realizează prin schimbul și circulația mărfurilor de la producători la consumatori. Altfel spus, comerțul constă de fapt în toate activitățile întreprinse de persoanele fizice ori persoanele juridice – cunoscute cu denumirea de comercianții sau negustorii – în intervalul dintre momentul producerii mărfurilor și intrării lor în circuitul economic până în momentul în care acestea ajung la consumatori.

În sens juridic, noțiunea de comerț cuprinde o gamă de activități mult mai largă în care pe lângă operațiunile de interpunere în circulația mărfurilor, specifice negustorilor, sunt cuprinse toate activitățile desfășurate în procesul de producere a bunurilor pe care le realizează fabricanții, precum și întreaga sferă a prestărilor de servicii¹.

Până la abrogarea Codului comercial, semnificația juridică a noțiunii de comerț se fundamenta pe dispozițiile art. 3 C. com., articol reglementa întreaga gamă de activități (acte, fapte juridice și operațiuni) la care, potrivit art. 7 din același cod, participau comercianții persoane fizice și persoane juridice. Potrivit doctrinei juridice, dreptul comercial cuprindea normele juridice care reglementau activitatea comercială, adică acele activități specifice referitoare la producerea și circulația mărfurilor, executarea de lucrări și prestarea de servicii².

În contextul reglementărilor actuale, pentru definirea noțiunii de drept comercial prin folosirea sensului juridic al noțiunii de comerț, trebuie să avem în vedere dispozițiile legale în vigoare.

¹ D. Gălășescu-Pyk, *Drept comercial*, București, 1948, p. 62, și M. de Juglart, B. Ippolito, *Cours de droit commercial*, vol. I, Ed. Montchrestien, 1978, p. 5.

² Inițial activitatea de producție și comercializare a mărfurilor, executarea de lucrări și prestarea de servicii era denumită generic activitate economică. Potrivit Codului comercial, toate aceste operațiuni sunt considerate activități comerciale.

Noul Cod civil reglementează totalitatea raporturilor de drept privat, plecând de la ideea unității lui – concepția monistă, încorporând prevederile specifice ramurilor de drept privat, adică dreptului civil, dreptului familiei, dreptului comercial și dreptului internațional privat. Abrogarea Codului comercial și adoptarea noului Cod civil aflat acum în vigoare nu a condus la dispariția ramurii de drept comercial fiindcă, în fapt, nu s-a produs dispariția relațiilor sociale specifice acestei ramuri, iar în drept, nefiind înlăturate normele juridice care le reglementează. Prin adoptarea Codului civil actual nu s-a avut în vedere absorbția ramurii de drept comercial de către cea a dreptului civil, ci doar schimbarea sediului materiei prin actualizarea și reunirea normelor juridice în Codul civil, existând în continuare o multitudine de legi speciale aplicabile dreptului comercial. Pentru toate cazurile în care domeniul dreptului comercial nu conține reguli de drept aplicabile unor anumite situații sau raporturi juridice nereglementate, Codul civil are așa-numitul rol de drept comun, ca exemplu elocvent menționând aici dispozițiile art. 291 din Legea nr. 31/1990 a societăților comerciale: „Prevederile din prezenta lege se completează cu dispozițiile *Codului civil* și ale Codului de procedură civilă”.

Fundamentul actelor și faptelor specifice activității comerciale – în contextul actualelor reglementări – îl constituie art. 8 alin. (2) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, care prevede că: „în toate actele normative în vigoare, expresiile «acte de comerț», respectiv «fapte de comerț» se înlocuiesc cu expresia «activități de producție, de comerț sau prestări de servicii»”.

Noul Cod civil aflat acum în vigoare are în vedere, potrivit dispozițiilor art. 3 alin. (3), activitățile organizate ce constau în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii.

Față de cele precizate mai sus, dreptul comercial cuprinde normele juridice care reglementează activitatea comercială, adică producerea și circulația (distribuția) mărfurilor, executarea de lucrări și prestarea de servicii¹.

§2. Obiectul dreptului comercial

În Europa continentală sistemul de drept romano-franco-german s-a disjuns în *sistemul obiectiv* sau franco-italian și *sistemul subiectiv* sau germanic².

În *sistemul subiectiv*, dreptul comercial are ca obiect de studiu *normele juridice aplicabile comercianților ca o categorie profesională distinctă*, fără a reglementa activitatea persoanelor care nu au calitatea de comerciant. El este considerat un drept profesional³. Inițial, sistemul subiectiv a constituit baza primelor reglementări legale ale activității comerciale din perioada anterioară marii codificări a dreptului comercial, de la începutul

¹ St.D. Cărpenaru, *Tratat de drept comercial român*, Ed. Universul Juridic, București 2012, p. 10.

² Din sistemul obiectiv, franco-italian s-au inspirat și s-au format sistemele naționale de drept comercial din unele țări ca: Franța, Italia, Belgia, Luxemburg, Portugalia, Spania, România și altele. Din sistemul subiectiv, germanic s-au inspirat și s-au format sistemele naționale de drept comercial din unele țări ca: Germania, Austria, Elveția, Liechtenstein și altele. În afară de sistemul european continentul franco-german de drept, în Marea Britanie și apoi în SUA s-a dezvoltat sistemul de *Common-law*, bazat pe practica instanțelor judecătorești. În țările nordice (scandinave): Danemarca, Finlanda, Norvegia, Suedia și Islanda, dreptul comercial s-a format pe baza sistemului de drept franco-german cu puternice influențe ale sistemului de *Common-law*.

³ St.D. Cărpenaru, *Drept comercial român*, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 7.

secolului al XIX-lea. Acest sistem a fost preluat de Codul comercial german din 1900 și ulterior de țările europene care au fost influențate de dreptul german, țări în care este caracteristic și astăzi.

Sistemul obiectiv are în vedere reglementarea prin *norme juridice a raporturilor de drept comercial* la care participă atât comercianții, cât și necomercianții, deci în acest sistem *aplicându-se normele juridice asupra unei categorii de acte juridice, fapte și operațiuni (faptele de comerț), și nu asupra unei categorii de persoane (comercianți)*. El a fost promovat de ideile revoluției franceze din 1789 și a stat la baza Codului comercial francez din 1807. Ulterior sistemul obiectiv a fost preluat de sistemele naționale de drept comercial inspirate din dreptul francez printre care și de dreptul comercial român.

Codul comercial român din 10 mai 1887, astăzi abrogat, a fost construit pe **principiul sistemului obiectiv** de drept comercial. Art. 3 C. com. menționa că actelor și faptelor juridice, precum și tuturor operațiunilor considerate ca fapte de comerț în dreptul românesc, li se aplică Codul comercial român, indiferent dacă aceste operațiuni sunt săvârșite de comercianți sau de persoane care nu au această calitate profesională.

Calitatea de comerciant a fost definită în art. 7 C. com., menționându-se că: „sunt comercianți aceia care fac fapte de comerț, având comerțul ca o profesiune obișnuită și societățile comerciale”.

Din coroborarea dispozițiilor art. 3 și 7 C. com. rom. rezulta că dreptul comercial avea ca obiect juridic de reglementare faptele de comerț și comercianții¹. Această subramură a dreptului privat guverna, prin urmare, raportul juridic la care participau atât comercianții, cât și necomercianții.

Prin adoptarea noului Cod civil aflat acum în vigoare s-a consacrat **sistemul subiectiv** al dreptului comercial. În dispozițiile art. 3 C. civ. se menționează că sunt aplicabile reglementările Codului civil atât raporturilor dintre profesioniști, cât și raporturilor dintre profesioniști și alte subiecte de drept civil.

În accepțiunea actualului Cod civil, prin profesionist de înțelege orice persoană fizică sau juridică ce exploatează o întreprindere, profesioniștii activităților comerciale având calitatea de comercianți.

Așa cum am mai arătat, reamintim că normele juridice ale dreptului comercial – ca și normele juridice ale dreptului civil – aparțin dreptului privat. Cu alte cuvinte, ele privesc doar actele de afaceri (*iure gestionis*), și nu și actele de putere (*iure imperii*)².

§3. Definiția dreptului comercial

Dreptul comercial reprezintă *un ansamblu de norme juridice de drept privat care sunt aplicabile raporturilor juridice izvorâte din săvârșirea actelor juridice, faptelor și operațiunilor, considerate de lege fapte de comerț, precum și raporturilor juridice la care participă persoanele care au calitatea de comerciant*³.

¹ I. Didea, *Drept comercial român*, Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 8.

² D. Ciobanu, *Drept comercial român*, vol. I, București, 1991, p. 14.

³ St.D. Cărpénaru, *op. cit.*, p. 9. Pentru alte definiții, a se vedea: I.N. Fiñescu, *Curs de drept comercial*, vol. I, București, 1929, p. 7; I.L. Georgescu, *Drept comercial român*, vol. I, Ed. „Socec”, București, 1946, p. 9; G. Ripert, R. Roblot, *Traité de droit commercial*, tome 1, 17ème éd., vol. I, LGDJ, 1998, p. 1; S. Angheni ș.a., *Drept comercial*, ed. a III-a, Ed. All Beck, București, 2004, p. 2.